

KÁRPÁTI LAPOK

Magyarországi Kárpát turistaegyesületek kiadványa

A turistaság, a honismeret, a természetvédelem terjesztésére

Kiadó, szerkesztő: Nagy Péter (peter.nagi@t-online.hu)

Mályi József: Az Al-Duna képes története

Időutazás a Vaskapuban

XIV. fejezet: A Felső-Klisszura

XV. fejezet: Galambóc vára

XVI. fejezet: Babakáj-szikla a legendák sziklája

XIV. fejezet: A Felső-Klisszura

- Bivoli
- Kozla-Dojke sziklagatak
- Kozlalelep
- Drenkó vára
- Berzászka
- Dobra
- Alsólupkó – Lupkova – Liubcova
- Sztenka-zuhatag

A császártáblák titokzatos világából, az ókorból zökkenjünk vissza Jókai korába, a Kr.u. 19. századba az Al-Duna újabb történeteinek megismeréséhez! Folytassuk utunkat a „Szent Borbála fedézetén” a Grében, a Tachtália-Izlás zuhatagokon átvezető hajózható csatornán Drenkó vár romjai felé.

Lássuk, mit ír Jókai a Dunának erről a szakaszáról!

Történetünk ott szakadt meg, amikor Tímár Mihály hajóbiztosunk Timéának, a török kislánynak azzal hencegett, hogy a „mieink” a Veterani-barlangot, milyen hősieken védtek a nagy török sereg ellenében és hogy mekkora veszteséget okoztak a támadó seregnek. A kislány akkor:

„összevonta vékony szemöldeit, s oly jéghidegen nézett az elbeszélőre, hogy annak félbeszakadt a szájában a további dicsekedés. S azzal Timéa eltakarva száját a burnusszal, elfordult tőle, bement a kajútbe, és ki sem jött onnan estig.”

„Csak a kis kabin ablakából nézte, hogy vonulnak el egymás után a part mentében az omladozó vártornyok, az ódon, tömör, magányos őralakok, a Klisszura-völgy erdős sziklái, hogy jönnek szembe a Duna közepén felmeredő sziklaóriások, a zuhatagképző treszkováci kő, a harmincöles Babagáj hasogatott oldalaival. Azt se kérdi, mi története van a nyolcszegű vártoronyak, három kisebb torony szomszédjában, miket párkányzatos bástyafal

fut körül. Pedig meghallaná akkor a szép Rozgonyi Cicelle történetét, magyarok királya Zsigmond veszedelmét, magyarok romlását. Az ott a galambóci vár.”

„A Szent Borbála éjjel után két óraker megindult Orsova alul.”

Igen dicséretre méltó módon dolgoztak a vontatók és az evezős legények, hogy a hajnali órákban Orsováról induló áruszállító terhes hajót (feléle menetben) az október végi koraesti sötétedés már Galambóc váránál érte... (88 fkm).

Mi meg-megálltunk azoknál a váraknál és őrtornyoknál, ahol a Szent Borbála oly sebesen elhaladt, de csak Szvinyicáig jutottunk. Most folytatjuk utunkat a már megismert Grében hármass veszedelmén (sziklazátony-zuhatag és az ellenáramon) keresztül, amit Vásárhelyi találón – „Czerberus-fej”-ként – emlegetett, Drenkó vára felé.

„A görög mitológiában Kerberosz az óriás Tüphón és a félig nő, félig kígyó alakú Ekhidna gyermeke. Kerberosz háromfejű kutyaként született, és apjától óriási méreteket örökölt. A hatalmas teremtményt az istenek közül Hadésznek sikerült megszelídítenie, és így birodalmának őrzőjévé tennie. Kerberosz bárkit beengedett az Alvilág kapuján, azonban onnan ki senkit nem eresztett. Neve görögül azt jelenti, hogy a mélység démona. Mégis sikerült pár földi halandónak túljárnia Kerberosz eszén”.

(Forrás: Wikipedia szabad Enciklopédia.)

Bivoli

Az Izlás-Tachtália-Grében hármass akadály után az első említésre méltó sziklaszirtünk a Bivoli nevű sziklaképződmény lesz, ami az óriás folyam közepéből emelkedik ki, illetve emelkedett ki a duzzasztás előtt, s két úszó bivalyra emlékeztetett, innen kapta a Bivoli nevet. Ahány könyvet kinyitottunk a Vaskapu kövé vált könyvtárának historikus könyvei közül,

mind fontosnak tartotta megemlíteni az úszó bivaly-nak nevezett sziklapárost. A 6168-as számú, 1915. január 25-én keletezett Berzászka und Óasszonyrét 1:75 000-res katonai térkép is pontosan bejelölte a helyét. A Grébentől fölfele hajózva, az 1007. folyamkilométernél volt található a Duna kellős közepén, a balpart felől érkező Jeleseva-patak torkolatvidékén. A Dojkétól lefele 5,5 km távolságra lehetett vele találkozni. Ma már nem látható, az „úszó bivaly” mert mélyen a víz felszíne alatt alussza örök álmát.

Kozla-Dojke sziklagátak

„A császártáblák nyomában” fejezetben többször említettük őket, de az ottani hajózható csatorna kirepesztéséről nem beszéltünk. A Kozla-Dojke-zuhatag négy és fél kilométer hosszan elnyúló hajózási akadályt jelentett s két különös természetű, egymásba kapaszkodó farkasfog-szerű mészkőpadból állt. Az óriás folyam nagy víz esetén egy 900 méter szélességben érte el a Kozla tágulatot, mely a Dojke kijáratnál már 380 méterre szűkült. Kis víz idején a Kozla sziklapadon szabad szemmel látható módon hömpölygött alá a zuhatag, nagyvíz idején ez a zuhatag eltűnt, mert a Dojke sziklagát visszaduzzasztotta a Duna vizét. A két sziklagát között az egyik parttól a másik partig ide-oda terelődött a Duna vize. A Kozla-Dojke szakaszon a Duna vize összesen 3 métert esett. A második folyam-szabályzó munkák során 3500 méter hosszú csatornát repesztettek itt ki a Dojke sziklagát aljától Drenkováig visszafele. A csatorna mélysége a megszokott módon lett meghatározva és kirepesztve, vagyis: a nullponthoz képest -2 méter, a szélessége 70 méter. A duzzasztás után a csatorna jelentősége megszűnt.

A fal alatt futó 57-es utat gyakran kőtörmelekek lepik el. Ha a vízen közlekedünk, akkor gondoljunk arra, hogy az egykori hajócsatorna, a Drenkó vár vízből kiálló romjaitól a vármaradvány és a szerb partok között indulva, nagyjából

A Kozla-Dojke-zuhatagnál a Duna 900 méterről 380 méterre szűkül. A szűkületben nem tud kiterülni, mert balról az egykori magyar part felől a Dojke mészkőfala, a jobbpárt felől (szerb oldal) a Gospodin szirt állta útját a terjeszkedésének
(Forrás: Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum archívumából)

Vízitúránk során tapasztaltuk, hogy a Dojke-hegy oldalában még mindig látszik az a förtelmes seb, amit a sziklarepesztő munkák során követtek le ellene. Még mindig omladozik a megbontott sziklafal
(Fotó: Mályi József 2024. április)

középen futott a Dojke szűkületig. A szűkület közelében érdemes a jobbpárt (szerb oldal) felé húzódni, hátha megpillanthatjuk Tiberius tábláját. Vespasianuséban ne reménykedjünk, mert azt csak nagyon közelről lehet észrevenni és csak gondos vizsgálódás után.

Kozlatelep

Berzásokhához tartozó bányász telep volt a Krassó-Szőrény vármegye moldovai járásában, a Duna balpartján. A környékbeli bányákat már mindet bezárták, legutoljára a kozlatelepi kőszénbányát zárták be.

„A kozlai szénbányát egy Moldoveanu nevű vállalkozó nyitotta meg 1830-ban. 1840-ben az újmoldovai Nikolics testvérek vásárolták meg. 1848 és 1866 között egy olasz vállalkozó termelte ki. 1866-tól 1880-ig a Karl Klein tulajdonában lévő nadrági Zsidowarer Gewerkschaft birtokolta. 1867-ben a kozlai és a közeli kamenicai szénbányában tizenkilenc bányász dolgozott. A fekete-kőszén-kitermelés az Ida tárna 1876-os megnyitása után vett nagyobb lendületet. 1878-ban Drenkován gőzhajó-kikötő épült. 1880-ban az ausztriai szénbánya-tulajdonos Guttmann testvérek vásárolták meg a drenkovai és kozlai széntelepeket. A Duna-parton kisvasút is épült, amely egészen a 20. század végéig működött. 1881. május elején bányászsztrájk tört ki, amelyhez június 24-én a vaskői bányászok is csatlakoztak. Július elején a fősolgabíró csendőrökkel kényszerítette a sztrájkolókat a munka föl vételére. 1891-ben Drenkován 389 bányász évi 342 tonna fekete-szenet termelt ki. 1918 és 1923 között a beocsini cementgyáré volt a bánya, 1925-ben egy csőd után a román államé lett, amelytől különböző vállalkozók bérelték. 1960-ban 831 munkása volt.

A Vaskapu-erőmű 1966–1970-es megépítésével Drenkova korábbi alsó fele a víz alá került.

Mára Drenkován megszűnt a szénbányászat. Utoljára a kozlatelepi bányát zárták be, 2004-ben.”

(Berszászka: Wikipedia szabad Enciklopédia)

Drenkó vára

Sajnos, a forrásaim Drenkovával és Drenkó várával kapcsolatban eléggé szűkszavúak. Az új Magyar Nagylexikon egy sort sem ír róla. Marad

a sokat kárhozott, boldog-boldogtalan-szerkesztette Wikipédia szabad Enciklopédia:

Tulajdonképpen nem is lehet rajta csodálkozni, hiszen a „vár” legfeljebb őrtoronyként szolgálhatta a mindenkori Duna védelmi vonal rendszerét. Komoly feltartóztató szerepet nem játszhatott a csupán csak 20-25 méter hosszú oldalfalakkal határolt négyszögletű erőd. A védelmével megbízott helyőrsége, például Zsigmond királyunk megbízásából odavezényelt német lovagrend zsoldosai, túl kockázatosnak vélték a vár védelmét, ezért hat év szolgálat után jobbnak látták a várat elhagyni (1429-35).

Nyilvánvalónak látszik, hogy a római korban is lehetett itt egy őrhely, hiszen miután Traianus végleg legyőzte Decebalt és elfoglalta Daciát, a Duna mentén mindkét oldalon őrtornyokat épített, helyőrségeket állított fel, folytatva és magasabb szintre emelve az elődei által megkezdett limes-vonal (ripa) kiépítését. Általában egy római őrtoronnal szemben a túlsó parton, a közelben egy másikat is lehet találni. Ha keressgélünk, akkor nem kell sokáig kutatnunk

Drenkó várának a másfél méter vastag falai 15 méter magasak lehettek. Az elárasztása után már csak 6-7 méter áll ki a vízből.

Az Almás-hegységből nagy mennyiségű hordalékot szállító Suva Recska-patak laza szerkezetű homokpadot épített, amely félszigetként nyúlt be a Duna medrébe. Történemszeink szerint 1419 után építhették a félsziget csücskébe ezt az őrtorony-szerű várat. A Duna áradásai a fősodor szélén álló sarkát már korábban megbontották
(Fotó: Mályi József 2021. augusztus)

a másikat, hiszen két kilométerrel lejjebb a Gospodin szirtnél, a lefutó kis patak torkolatánál a Duna partjától pár méterre egy kis háromszögletű őrtorony (castrum) állott. A katonai erőd fölötti völgyben bányák és római polgári település romjait találták meg.

A római korokban és Zsigmond királyunk, valamint a Hunyadiak idejében ezek az őrtornyok olyan szerepet játszhattak a birodalom, illetve az ország védelmi rendszerében, mint a kabátjainkon a gombok: a támadónak minden gombot ki kellett gombolnia ahhoz, hogy a védett testhez közel kerüljön. Voltak gombok, amelyek keményen ellenálltak és voltak, amelyek könnyen oldódtak. „A könnyen bontható gombok” is lassították a támadók mélységi behatolását.

Zsigmond királyunk esetében több érdekesség lehetünk figyelmesek:

Luxemburgi Zsigmond Magyarország védelme érdekében igyekezett megerősíteni az ország déli végeit. Teljesen elfogadható az a feltevés, hogy őrhelyként és védelmi szándékkal 1419 után, sok másik társával együtt építhették ezt a kicsinyke várat. Az 1428-as balul végződött galambóci vár ostroma után kérdéses, hogy Galambóctól lefele az Al-Duna mentén mégis, hogyan tudta tovább is kézben tartani – akár a német lovagrend segítségével – a déli végek védelmét? Az biztos, hogy akkoriban valahogy nagyon gyorsan ment Magyarországon a várépítés, hiszen Lászlóvárat is egy év alatt építették fel.

A történelemlékekől azt is megtanultuk, hogy Zsigmond királyunk idején a Délvidék védelmi költségeit megsínylette a Felvidék, a Szepesség. 1412. november 8-án Zágrábban aláírt szerződés keretében 13+3 szepességi várost zálogosított el, adott át II. Ulászló lengyel királynak.

A vár (mai) szűkszavú krónikásai a vár történelmével kapcsolatban megemlítik a mi derék

Thököly Imrénk nevét is, aki ahogyan már utaltunk rá – „a régi ellenségünk oldalán harcolt az új ellenségünk, a hazánkat felszabadító seregek ellen.”

„A következő adat a várról évszázadokkal későbből, 1693-ból ismert. Ekkor a Bozukulú Musztafa vezette török sereg az ostromlott Belgrád felmentésére sietve a Dunán nyomult előre, szövetségesük, Thököly Imre pedig egy oszmán seeregtest parancsnokaként az élelmet szállító hajókat vontatta-búzáta a parttól. Thököly szeptember 29-én majd október 1-jén is megállt és rövid időre megpihent a „Drenkova nevű pusztá kötoronyán”.

(Forrás: Karczag Ákos: A Dunába süllyedt vár:

Drankó. Várak kastélyok templomok 2012. április.

22-24 p.)

Azon Olvasóink figyelmébe ajánlom Karczag Ákos és Szabó Tibor „Várak, kastélyok, templomok” írásait, akik szeretnék bővebben megismerni az al-dunai váraink történeteit. Az ő írásaik Pesty Frigyes: A Szörényi bánság és Szörény vármegye története 588 oldalas tanulmánykötetének esszenciája.

Ajánlott irodalom: Pesty Frigyes: A Szörényi bánság és Szörény vármegye története. Budapest 1878. II. k. 52-55.

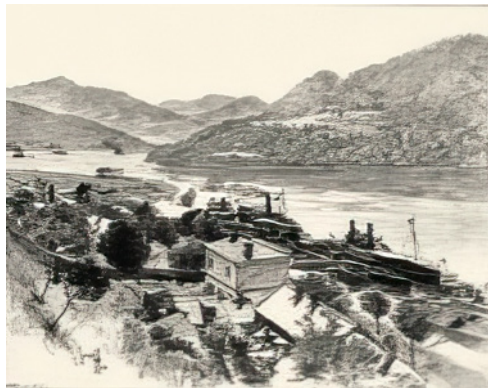
Elérhetősége: <https://real-eod.mtak.hu/15812/szrnyibns02pestuoft.pdf>

„Napjainkban a Drankó vár romja a Duna vizében áll, a parttól kb. 25-30 méterre. Emiatt már csak csónakkal lehet megközelíteni. Manapság egy L alakú falmaradvány magaslik ki az örvénylő folyóból. Az egymással derékszöget bezáró falszakaszok hossza kb. 15 m. A falmaradványon nyílások és gerendafészkek nyomai figyelhetők meg. A falkorona lepusztult, rajta pártázat nyomai nem láthatók. A derékszögben csatlakozó falak csúcsa észak – a romániai partszakasz – felé néz. A falak találkozásánál faragott sarokkövek figyelhetők meg. A vár egyéb falai a víz alatt rejtőznek.”

(Forrás: <https://varak.hu/latnivalo/index/1511-Drenkova-Dranko-vara/>)

A Duna duzzasztása miatt a vár megmaradt falai már vízben állnak, csak idő kérdése, hogy a víz pusztító hatása mikor tünteti el véglegesen a szemünk elől. Mindenesetre a Bivoli sziklapáros már víz alatt van, ez a várrom kicsit emlékeztet az úszó bivalyokra. Ez a várfalrompáros az 1016. folyamkilométernél található, az elsüllyedt Bivoli pedig a Duna közepén az 1007 fkm-nél kereshető.

Egy-egy ilyen őrhely, erőd, kicsi vár nem csak a fősodor védelmét látta el, hanem az értő szemeknek azt is jelezte, hogy a közelben valamilyen fontos bányaművelés is folyik. Ezek az őrhelyek egyrészt a közeli bányákat is védték, illetve a várak partjainál kialakított, a bányákat kiszolgáló hajó kikötőknek is védelmet, helyet biztosítottak. A gőzhajózás megindulása után Drenkova szerepe nagymértékben felértékelődött, hiszen a vonatút kiépítését követően (Széchenyi út) itt egy átrakóhely működött.

Háry Gyula: Drenkova
(Forrás: Gonda Béla: *A magyar Duna*
Háry Gyula, Gonda Béla könyvében szereplő
rajzok mestere)

Kis vízállás esetén a fölülről érkező nagyobb hajók rakományát itt vagy járművekre, vagy kisebb hajókra rakták át.

A Drenkó vára tehát egy kisebb félszigetre épült. A félsziget útját állta a Duna folyásának, a Dunának abba bele kellett ütköznie. A kis patak folyton építette, a Duna folyton bontotta. A Vaskapu I. vízerőmű építésével a Duna vize ezen a részen kb. 10 métert emelkedett, a kis félszigetet is elárasztva. A homokpad továbbra is tereli a Duna vizét, immáron láthatatlan módon. A várat kis hajóval pl. kajakkal meg lehet kerülni a román partok felől, és a fősodor felől is. Azonban, ha a román partok felől kerülnék a romot, és a várnál szeretnék kijutni a fősodorra, akkor váratlan meglepetés érhet. Hirtelen olyan erős áramlatba jutunk, amit jobb elkerülni (Fotó: Mocsári László, 2024. április)

Drenkován 1909-ben üvegyárat hoztak létre, amely befőttesüvegeket, lámpaüvegeket, szódásüvegeket és üvegedényeket állított elő. Mivel közvetlen összeköttetése volt a kikötővel, nagyrészt kis-ázsiai és balkáni exportra termelt. Kemencéjét széngázzal működtették. A két világháború között 18 kilométeres erdőkitermelő kisvasutat építettek a telepig, és állami tulajdonú gőzüzemű fűrészgyár működött itt.

1918. november 1-én, több nemzet fiai kikiáltották a Bánáti Köztársaságot. Ez a kezdeményezés nem szolgálta sem a szerbek sem a románok érdekét, ezért a nagyhatalmak rövid időn belül elfojtották a kezdeményezést. 1918. november 25-én már meg is szűnt ez a tiszavirág életű Bánáti Köztársaság. Valószínűleg ennek köszönhető, hogy 1919. április 16. és június 20. között egy francia alakulat állomásozott Drenkován.

Gonda Béla: „*Drenkova a tulajdonképpeni al-dunai zuhatagok felső végállomása, a hajóknak átrakó helye.*”

Itt szálltak hajóra azok a hivatalból kirendelt hajókalauzok, akik jól ismerték a zuhatagokat és akik nélkül nem közlekedhettek sem az utasszállító, sem a teherszállító hajók. A hajókalauzok a hajókat Turnu Severin-ig kísérték, Turnu Severintől pedig vissza Drenkováig.

Berzászka

Berzászka, a 6168-as számú 1: 75 000-res katonai térkép szerint (1915. I. 26.) Berzászka. A török hódoltság idején teljesen elnéptelenedett a hasonló nevű patak (Berzászka) torkolatánál kialakult település. Nem segítette a nagyobb kolóniák kialakulását a középkori állandó jöves-menés, a sok háborúskodás. Az 1830-as évek elején beállt nyugalmasabb időszak megengedte, hogy az ország sorsába beleszólni képes nagyurak a környék fejlesztésére is gondolhassanak, például a Duna „nyűgeinek megszüadítására” az itteni hajóforgalmat zavaró, gátló akadályok eltávolítására. Berzászka kis határőr település egyre növekedett.

Mint már a tiszafai csehek esetében említettük, az első betelepítési hullámot egy oravicabányai erdőbérlo indította el, aki, amikor már jól megszedte magát az újonnan érkezett cseh telepesek munkáinak gyümölcséből, cserbenhagyta őket. A határőrséghez segítségért folyamodó kiszolgáltatonok segítő bántásai 14. határőrezred parancsnoksága 1826–28 években felismerte annak lehetőségét, hogy további idegen lakosság betelepítésével megerősítheti a déli régió védelmét, valamint a térség természeti értékeinek kitermelését is megkezdheti. Gondolhatunk itt erdőgazdálkodásra – fakitermelésre, valamint a környékbeli bányák kincseire, elsősorban a feketeszén-bányászatra. Emlékezzünk arra, hogy elsősorban Csehországból – Bigérből, Ravenszkaról és Weizenriedből – érkeztek új telepesek csehek-németek. A férfi lakossága a közeli bányákban, javarészt a kozlatelepi feketeszénbányákban jutott munkalehetőséghez. A folyamszabályzó munkák és a gözhajózás meg-

indulását és fellendülését követően Drenkován hajókikötő és átrakóállomás létesült a romos vár közelében, valamint a településen üveggyár is működött. A 19. század közepe után Drenkován távírdát is üzemeltettek. Mindezek sok-sok munkáskez ügyességét kívánták. Míg Drenkova munkalehetőséget, Berzászka lakhatást biztosított az 1820-as 30-as évektől kezdődően idetelepiült lakosság részére. A korabeli népeségadatok szerint szép számmal költöztek ide szerbek és románok is. Nagyon kevés magyar család találta meg itt a boldogulását. Trianon után a magyar lakosság szinte mind egy szálig elköltözött erről a vidékről.^[1]

A községközpont ortodox temploma 1836-ban épült.

A csehek 1870-ben építették meg a maguk római katolikus templomát.

A Berzászka környéki patakból és a Duna vizéből aranyosók remélték kimerni a szerencsájukat. Kezdetben jól jövedelmezett itt ez az ősi foglalkozás, mert 18. század első felében görög vállalkozók uralták itt le ezt az iparágat. Egy idő után azonban „sok lett itt az eszkimó és elfogyott a foka”. Ez a jövedelemszerző forrás becsődölt.

1 Népesége:

„1842-ben 942 ortodox és 31 római katolikus vallású lakosa volt.

1900-ban 2251 lakosából volt 1515 román, 295 német, 277 cseh, 108 magyar és 54 szerb anyanyelvű; 1600 ortodox és 596 római katolikus vallású. A lakosok 41%-a tudott írni-olvasni és a nem magyar anyanyelvűek 1%-a beszélt magyarul.

A községközpontnak 2002-ben Kozlateleppel és a szinte teljesen elnéptelenedett Drenkovával együtt 1608 lakosa volt, közülük 1416 román és 161 cseh nemzetiségű; 1405 ortodox és 182 római katolikus vallású.

Az adatokból nem derül ki, de a községközpontban romák is élnek.”

Forrás: Berzászka szócikk a Wikipédia szabad Enciklopédiájából

A közeli bányák, a fakitermelés, az üveg-művesség, az aranymosás, valamint a drenkovai rakodó a 19. század végén Berzászka „virágkorát” jelentette. Valóságos kisvárossá nőtte ki magát.

„1900-ban 2251 lakosából volt 1515 román, 295 német, 277 cseh, 108 magyar és 54 szerb anyanyelvű; 1600 ortodox és 596 római katolikus vallású.”

A második folyamszabályzó munkák során a Stenka és a Kozla-Dojke zuhatagok hajózható csatorna kialakításának, sziklarepesztő munkáinak felvonulási, építésvezetői bázisállomása működött a kisvárossá növekedett Berzászkában.

A településen heti rendszerességgel vásárokat tartottak.

Berzászka még ma is élő kis falu. Ugyan az 1968-72 közötti vízszintemelkedés miatt a falu egy részét feljebb kellett költöztetni, de lakosai javarészt a patak torkolatvidékén maradtak.

Az Al-Duna vidéke manapság leginkább a turisztika fejlődésére számít. Sorra épülnek a vendégházai, igyekeznek mindenféle programokkal idecsalogatni a turisták hadait. S valóban, az Almás-hegység titokzatos világa és a Duna varázslatoság sok látogatót vonz erre a kies tájra.

*Berzászka falu képe egy 19. századvégi képeslapon
(Forrás: Wikipédia)*

A partokon sorra épülnek a panziók és a panziók melletti olcsóbb szállást kínáló kicsi faházak

A part mentén elsősorban a motoros 10-20 főt szállítani képes hajók kikötésére alkalmas stégek építenek, de remélhetően kicsi sporthajók (kajakok és 2-3-4 személyes kenuk) kikötését is lehetővé teszik majd. Egyelőre a tömeges vízitúrázás ideje még nem jött el, mert kikötni és táborozni csak 5-10 fős szemfüles társaságok tudnak az egyre jobban kisajátított folyó- folyamparton.

„A Berzászka-patak karsztvidékét a községközpontból északkeleti irányba indulva közelíthetjük meg. A 4200 hektáros területen látványos kanyonok, vízkitörések, barlangok (Zamonija, Gaura Cornii, La Pişătoare), vízesések találhatók.

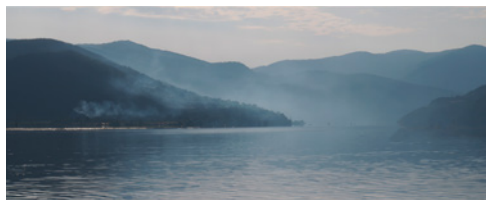
A Sirina patak völgye 50 hektár területű mészköszurdok a Kozlatelep–Bigér út mellett, vízeséssel és egy valószínűleg 15. századi szerb ortodox kolostor romjaival. Az azonos nevű falu 1554 előtt pusztult el.”

(Berzászka szócikk a

Wikipédia szabad Enciklopédiájából)

Dobra

A „Szent Borbála fedélzetén folytatjuk utunkat” a megszokott módon, árral szemben. Ritka esemény, amikor a szerb partok mentén a Szerb Érchegeység Dunára néző, várfalszerű meredek oldalában rést üt egy patak és annak torkolat vidékébe befészkelődő település. Ettől a jelenségtől Donji Milanovactól kezdődően a Felső Klisszurában teljesen elszoktunk már. Most Berzászka átellenében végre megpillantottuk a jobbparton egy kis falu ortodox templomát.

Berzászka partjainál valami nagyon füstöl. Dobra (szerb oldal) partjaitól indulva, már messziről láthatók a Dunáig lenyúló hegy lábánál Drenkó várának vízben álló romjai.

*Kíváló megfigyelőállomás lehetett
(Fotó: Mályi József 2021. augusztus)*

Gyors lapozgatás a „Vaskapu, egy kővé vált könyvtárban”. Kattintás az egérrel, keresés a világhálón. Az első találat:

„Látnivalók Dobra városában, Dobra közelében nem találtunk látnivalókat. Próbálkozzon másik kereséssel.”

Újabb kattintás az egérrel, keresés a világhálón. Második találat:

„Dobra egy falu Szerbiában, Golubac községben. A 2002-es népszámlálás adatai szerint a községnek 678 lakosa van.”

Szerb Ortodox Szent István templom
(Fotó: Mályi József 2021. augusztus)

Ez a meghatározás már egy kicsivel többet elárul Dobráról, de még ez sem az igazi. Már csak azért se, mert egyrészt Golubac, vagyis Galambóc városa legalább 20-25 kilométerrel feljebb található a Duna mentén, másrészt a népességadatok területén 2002 óta sok minden változhatott Szerbiában is. De, ha már a népességadat szóba került, nézzük csak meg, hogy hogyan változott Dobra lakossága az elmúlt közel 80 évben:

Év:	Lakosok:
1948	1.495 fő
1953	1.539 fő
1961	1.603 fő
1971	1.139 fő
1981	918 fő
2002	678 fő
2011	540 fő

A fenti adatokból kiderül, hogy például 1961 és 2011 között Dobra lakossága egyharmadára csökkent.

Etnikai összetétel a 2002-es népszámlálás szerint:

szerbek	665 fő
románok	2 fő
magyarok	1 fő
egyebek	2 fő

Az első találatunk szerint Dobrán és a kis falucska közelében nincs mit megnézni. Csakugyan? Nyissuk ki a térképet és nézzünk körül egy kicsit a környéken, hiszen a Đerdap Nemzeti Parkban járunk. A Duna felől közelítve először a falu foci pályával találkozunk. Prima kikötési és táborozási lehetőség vízitúrázók részére. Ugyan, nincs kiteve a kempingezni, sátrazni szabad tábla, de nem is tiltják.

A falu egyrészt szórványosan a Galambócot Milanovaccal összekötő 25-ös számú út két oldalára települt (egy-egy térképeken 34-es számmal jelölik ezt az utat), itt egy kisebb „családi „Kafana Stari Alas” étterem található, másrészt a Dobranska-patak két oldalára, amely mélyen

benyúlik a Dobranska-patak völgyébe. A patak jobbpartján található a Szent István ortodox templom, a kocsmá és a falusi kis bolt. Az utca neve: Marsala Tita (Titó marsallút). Vele párhuzamosan fut a Partizanska ulica.

A focipálya szomszédságában félig nomád körülmények között, hatalmas nyárfák tövében, a falutól viszonylag jól elszeparált helyen lehet táborozni. A focipályánál vízcsap és „Balkán típusú” WC található. Mivel a szerb oldalon is sorra nyílnak meg a panziók és a kempingek, készülnek az egyre növekvő turista forgalomra, reméljük, hogy a focipálya környékén egy kisebb kempinget nyitnak majd. A falunak bevételt jelentene (Fotó: Mályi József 2022. október)

A patak másik oldalán, a balparton a falu határától indul a Nikole Tesle út (Nikola Tesla), ami mélyen benyomul a magas hegyek közé. Az érdekessége az, hogy a világhírű szerb-amerikai villamosmérnök, gépészmérnök és filozófusról elnevezett út csak a falun kívül kaphatott helyet. Azonban, ha ezen az úton a patakot követve elindulunk fölfelé a hegyen, akkor pár kilométerrel feljebb egy csodálatos vízesést találhatunk, majd egy kilátópontot, ahonnan szép kilátás nyílik a Dunára és a balpartra.

Alsólupkó – Lupkova – Liubcova

„Alsólupkó, 1911-ig Ljupkovadolnja (románul: Liubcova vagy Liubcova de Jos, szerbül: Лубкова, csehül: Libková) falu Romániában, a Bánságban, az Al-Dunánál. Újmoldovától 30 km-re kelet–délkeletre, a Duna bal partján található.

Dobra település egy közeli kilátóponttól nézve (Forrás: <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1FMqbCbRtNHP-UvPHYWvBdWKb-DSNCKjk&femb=1&ll=44.62486072586856%2C21.92245633720843&z=15>)

Mesterséges vízesés a falu határában

Forrás: <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1FMqbCbRtNHP-UvPHYWvBdWKb-DSNCKjk&femb=1&ll=44.62485760783496%2C21.909635560126013&z=18>

Lupkova palánkvárát a törökök 1600 körül építették. Kezdetben hetven, később kb. negyven fős, főként martalócokból álló helyőrség védte. 1689-ben felhagyták.

Lakói korábban a mai falutól egy kilométerre keletre, a Veliki Breg nevű helyen éltek. 1721-ben németeket teleptettek be, de a szerbekkel való feszültségeik miatt nemsokára továbbköltöztek.

1774-től a katonai határőrvidékhez tartozott. 1788-ban a támadó török hajóhad legénysége két-napos harcban felőrölte a Koča Anđelković vezette határőr csapatot. Az életben maradtakat karóba húzták.”

Szócikk a Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

Koča Anđelković-nek és még 30 társának nem volt olyan szerencséje, mint Maovecz százados és Stein őrnagy a Veterani-barlangot védő legénységének, akiket a törökök, miután 1788 augusztus 31-én megadták magukat, meg is vendégeltek. Kočát egy héttel később a törökök 1788. szeptember 7-én Berzászka közelében, Alsólupkónál fogták el, majd Tekijába vitték és 30 emberével együtt megkínózták, majd nyilvánosan „felkarolással kivégezték.” Ezt a borzalmas történetet olvasva, nem hagyott nyugodni ez a kettősség. Mi történhetett, hogy Koča Anđelković-nak ez a kegyetlen sors jutott? A törökök sok esetben a hadifoglyaikat helyben kivégezték. Az egyik legszörnyűsebbé tettük éppen a mohácsi gyalázat volt. Koča Anđelković-ot és társait miért vitték Alsólupkótól Tekiaig, hogy ott brutálisan bánjanak el velük?

Az 1739-es belgrádi békekötés értelmében Belgrád és a Belgrádtól délre eső, a Duna jobbpartja, vagyis Szerbia területe török kézben maradt. Az 1787-ben kirobbant újabb Habsburg-török háború a szerb hazafiaknak lehetőséget kínált szabadulni a török fogságából, ezért önkéntes különítmények alakultak, melyek az osztrákok Belgrád elleni támadásaihoz csatlakoztak. Koča Anđelković, mint a Szerb Szabadhadtest vezetője többször megtámadta a török különítményeket, amiért II. József osztrák császártól kapitányi rangot és egyéb kitüntetéseket is kapott.

Kočát és néhány társát az alsólupkói ütközetben a törököknek sikerült élve elfogniuk. Tekiába szállították a foglyokat, az általuk meg szállva tartott szerbek lakta városkába. Ott, mint

árulókat, elrettentésképpen a fentiekben már leírt módon kivégezték őket.

A szerbek a mai napig hősként tekintenek Koča Anđelković-ra, szülőfaluját Panjevac-ot Kočino Selo-nak keresztelték át.

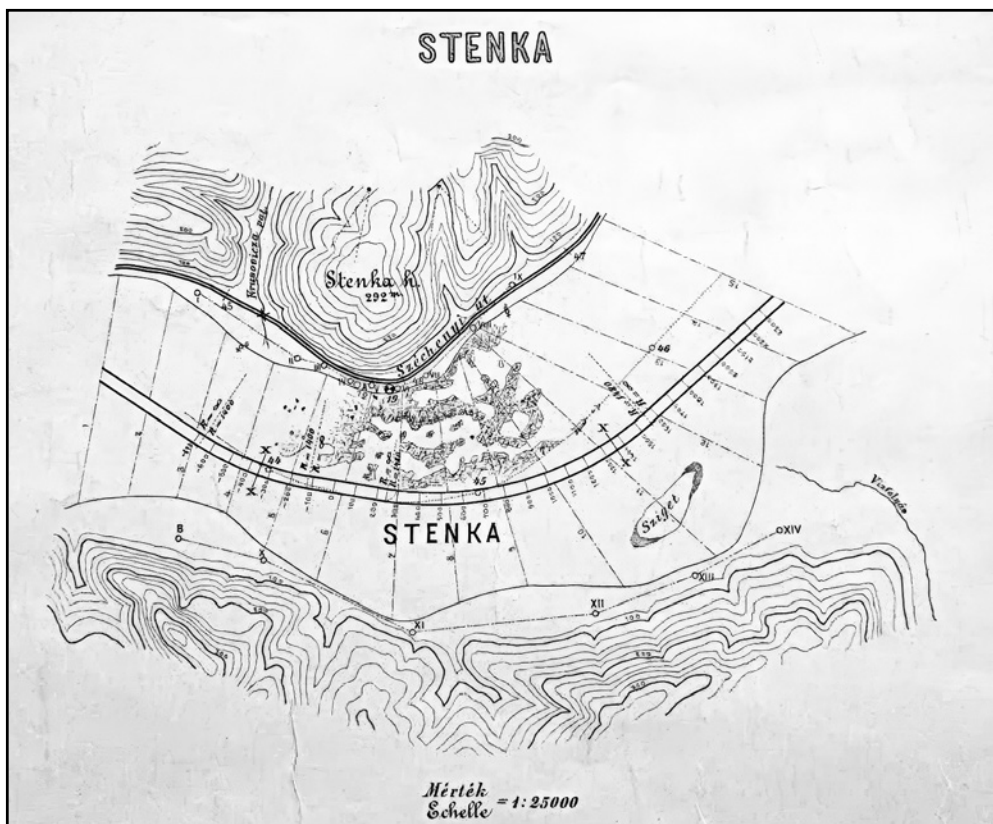
A régi világban az árulókra, ha élve sikerült elfogni őket, súlyos büntetés várt. Manapság más a helyzet, nagyot fordult a világ.

Szenka-zuhatag

Lassan a Dunán fölfelé haladva, időutazásunk végéhez közeledünk. Megérkeztünk az Al-Duna utolsó jelentős zuhatagához, a Stenkához. A balpart felől a Stenka nevű gránitos hegy emelkedik, amelynek a Duna medrében folytatódik a sok sziklatüskéből álló padozata. Ez a padozat a Duna vizét összebb szorította s a szerb partok felé terelte. Vásárhelyi Pál az 1834-ben beállott kedvező alacsony vízállást kihasználva néhány sziklatüskét eltávolított a mederből, de mert nem tartotta nagyon veszélyesnek a Stenka zuhatagot, ezért a fő erőket a lentebbi zuhatagok megregulálására fordította. Vásárhelyi a magyar partok mellett kőhányással

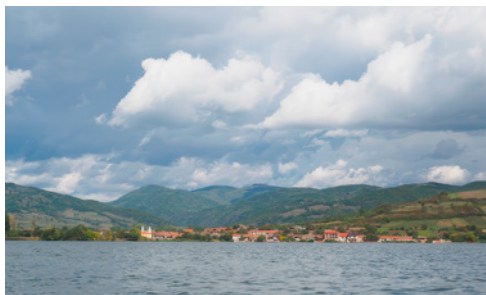

Koča Anđelković emlékműve Tekija határában (Fotó: Mályi József 2015. október)

rögzített rőzsegát ajánlott, s a járhatónak ítélt hajóutat 950 m hosszban bójákkal jelölte ki.

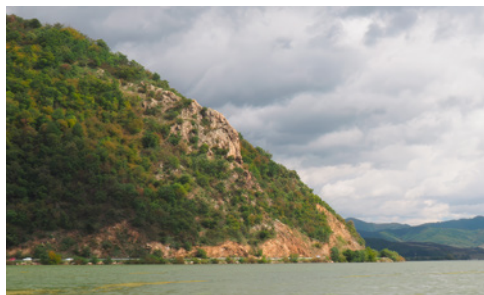
A második folyamszabályzó munkák során már komolyabb beavatkozásokra került itt sor. Eredetileg 7400 m³ szikla kirobantását tervezték,

Alsólupkó Dobra felől
(Fotó: Mályi József 2022. október)

Sztenka szabályozási térképe
(Forrás: <https://www.google.com/maps/>)

mire azonban a munkák végére értek, több, mint a duplájára emelkedett – 18.000 m³ lett belőle. A hajózható csatorna a szerb partok felé hosszan elnyúló ívben készült el, 1900 méter hosszban.

Sztenka sziklaszirtje
(Fotó: Mályi József 2022. október)

Galambóc vára

(Fotó: Mocsári László 2024. április)

XV. fejezet: Galambóc vára

A kétezer évet felölelő időutazásunk vége felé közeledve megállapíthatjuk, hogy a „Vas-kapunak” csakugyan kétezer éves története van, és legalább négy nemzet nyelvén jegyzik azt. A két nagy hegységet, a Kárpátokat és a Balkánt egymástól szorosokkal, a nehezen hajózható, zuhatagjaival elválasztó óriás folyón nagyon nehéz feladat volt hatalmas hadseregeket felvonultatni, utánpótlásaikat otthonról biztosítani. Mégis, könnyebb lehetett Dunán közlekedni, mint a környező magas hegyeken keresztül a Kárpát-medencébe betörni. Ezért a belső területek védelmére nagyon is indokolt volt az erős dunamenti védvonal kiépítése, a szorosok bejáratainak nagyon erős várak építése. A kétezer év ádáz harcok történetét az első században a dákok és a római légiók nyitották meg. Tiberius császár megkezdte, Vespasianus, Domitianus folytatta, majd Traianus császár – miután végleg legyőzte a dákokat – alaposan kiépítette a római védvonalat a Duna két oldalán. Rengeteg őrtornyot, erődítményt – castrum-ot – építtetett, valamint folytatta az elődei vontatódút, római hadiút építését a jobbparton. Ennek az erődvonalnak, a Limesnek (Ripa-nak) volt az egyik legfontosabb és az elsők között épített Columbaria nevű

erődje^[2] a zuhatagsor felső kapujában. Hogy miért kapta a Columbaria nevet, nem tudható, de eléggé találó, hiszen a „scabiosa columbaria” galambszínű ördögsemet jelent.

„A Galambszínű ördögsemet eredetileg a száraz rétek, erdőszélek, sziklahasadékok közepes termetű, hosszan virágzó évelő növénye, hazánkban a Bán-ságban őshonos.”

(Forrás: https://www.megyeriszabolkskerteszete.hu/scabiosa_columbaria_butterfly_blue_ordogsemet_22700)

Mindenesetre a későbbiekben, amikor az egyre erősödő Oszmán Birodalom terjeszkedésére és várható támadására számítani lehetett, a Balkán ezen szegletének akkori birtokosai – szerbek – a krónikák szerint a 13. század végén, a 14. század elején építették ezt a várat, illetve ennek a várnak első tornyait, aminek birtoklásáért évszázadokon keresztül harcoltak bizánciak, bolgárok, magyarok, törökök, szerbek és osztrákok. A várat a szerbek a régi római utat átölelve, a magasba felszökő éles mészkőszirtre építették.

A későbbiekben a vár alatt futó római utat kibővítették, Belgrád és Kladovó között autós forgalmat eresztettek rá. A vár 2014 és 2019 közötti felújításakor ezt a közutat a forgalom elől lezárták, alig lehet a nyomaira bukkanni. Jelenleg a hegy belsejébe vágott közúton lehet közlekedni, amire – sajnos – a kamionforgalmat is ráeresztették.

No, de ne siessünk előre olyan gyorsan, maradjunk még egy kicsit a vár védelmi szerepénél!

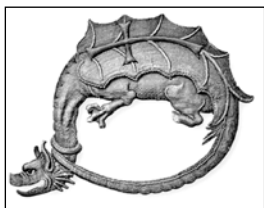
A vár historikus történetének színpadán a magyarok 1334-35-ben jelennek meg először, amikor várat Károly Róbert meghódítja. A vár Károly Róbert után gyakran cserél gazdát. Összesen 120 ostromot szenvedett el.

² Egyes források Columbaria helyett, Vicus Cup-pae-nek nevezik az első római erődöt.

Az összes ostrom közül a legnevezetesebb csata Luxemburgi Zsigmond királyunkhoz, illetve az őt megmentő Rozgonyiné Szentgyörgyi Cecília-hoz és a Cserni Száva hős lengyel nemes és lovag nevéhez kötődik. A vármúzeum kiállításai leginkább az 1428-as magyar-török háborúról szólnak.

Galambóc várában kifüggesztett molinó az 1428. évi nagy csata emlékét idézi. A molinó közepén Zsigmond királyunk által alapított Sárkány Lovagrend címere látható

Luxemburgi Zsigmond által alapított Sárkány Lovagrend címere

(Forrás: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48687780>)

Luxemburgi Zsigmond magyar király Galambóc várát Nándorfehérvárral együtt 1403-ban hűbérturkóként átengedte Stefan Lazarević szerb despotának, akit később a Sárkány Lovagrend legmagasabb rangú alapítótagjai közé fogadta. A rendnek két fokozata volt. Az első fokozat tagjai huszonnégyen lehettek, a sárkányt és a keresztet viselték, míg a második fokozat csak a sárkányt. Ez utóbbi tagjainak száma korlátlan volt.

Zsigmond és Lazarević 1426 májusában a tatari várban ismét találkoztak,^[3] amikor is megegyeztek abban, hogy a gyermektelen István halála után Zsigmond elismeri Đurađ Branković-ot (Brankovics Györgyöt) Lazarević unokaöccsét a despota utódjának azzal a feltétellel, hogy 17 erődítmény visszaszáll a Magyar Koronára, többek között Nándorfehérvár és Galambóc vára is. Lazarević István halála után (1427) annak rendje-módja szerint több kisebb várral együtt Nándorfehérvárt visszaszolgáltatták Zsigmondnak, de a Galambóc várának parancsnoka, Jeremija vajda Brankovics György kérését, miszerint a várat békés úton adja vissza a királynak, elutasította, sőt magát a despotát és kíséretét is megtámadta. A várért 12 000 dukát kártérítést követelt. Zsigmond királyunk nem volt hajlandó fizetni azért, ami az övé volt. Jeremija vajda jó üzleti érzékkel megáldott várkapitány lehetett – az ebugatta – mert, „ha a magyarok királyának nem kellett a saját vára, akkor eladjuk a töröknek.” A kiváló stratégiai helyen álló várat magas áron lehetett értékesíteni. A török kardcsapás nélkül jutott el Magyarorszáig. II. Murád szultán befészkelte magát a várba és onnan támadásokat intézett szerb és magyar települések ellen.

3 A találkozóra – audienciára Stefan Lazarević-et elkísérte Đurađ Branković is. Lazarević István haláláig hűséges maradt Zsigmondhoz, kölcsönösen segítették egymást. Később Brankovics György a Hunyadiakat többször is elárulta, hátba támadta.

A korabeli krónikák szerint Zsigmond erre válaszul 1427-ben a Duna túlsó partján kevesebb, mint egy év alatt egy újabb várat építtetett a mai Coronini fölött, Lászlóvár néven. A nevezetes csatára 1428 április-májusában került sor. A király hatalmas sereggel támadt Galambóc várára. A támadás során először alkalmazott tüzéségi fegyverzetet, amit leginkább olasz tüzerek keztek. Már-már sikerült elfoglalnia a várat, amikor megérkezett II. Murád felmentő serege.

A csata idején 60 éves Zsigmond király nehéz helyzetbe került. Mivel nem akart kilátástalan harcokba bocsátkozni, a túlerőben lévő török sereggel fegyverszünetet kötött. Az egyesség szerint a török szabad elvonulás fejében megtarthatta a várat. Zsigmond maga elé engedte a menekülő magyar sereg javarészét. Ekkor Sinan Bey, a vár kapitánya felismerve a helyzetben kínálkozó nagy lehetőséget – elfoghatja az ellenség vezérét, királyát – fittyet hányva

*A királymentő hős Cecília a kép tanúsága szerint, éppen a férjét – Rozgonyi Istvánt menti ki a vízből
(Fotó: Nagy Péter 2024. április)*

Rozgonyi Czeczília.

Kiállítás képei a Galambóci Vármúzeumban
(Fotó: Nagy Péter 2024. április)

mindenféle megállapodásra, hátra támadta a visszavonulók hadát. A király menekülését biztosító Csernyi Száva lovag az összes lengyel-litván katonájával együtt elesett. A magyarok királya Rozgonyiné Szentgyörgyi Cecília hősies közbelépésének köszönhetette a megmenekülését.

A váron belül a szerb muzeológusok nem titkolják el a magyar vonatkozású történelmi eseményeket. Pl.: hősként emlegetik a királymentő Rozgonyi Cecíliát is.

Az eredeti képet Schöffl József Ágost világotutató magyar festő készítette, amit Blaschke Johann rézmetsző dolgozott fel. A metszet a Kisfaludy Károly Aurora című szépirodalmi közlönyében jelent meg először 1824-ben.

Szép dolog a szerb muzeológusoktól, hogy valahonnan kibányászták ezeket a képeket és reprint kiadásban kiállították a Galambóci várban.

A csata utóélete: Zsigmond király 1430-ban 3 Tolna megyei falut adományozott a Rozgonyi családnak.

Az 1434-ben kelt adományozó oklevélben így örökítette meg Cecília hőstettét:

„E másoknál bátrabb és kiváló nő egy föl-fegyverzett gályára lépve, s félre téve a női nem természetes félnkségét és gyöngeségét, bátor szívvel a Dunán ide-oda evezett, majd az ostromlott vár-hoz közeledett, s a gályáról ágyúval lövöldöztetett a törökre.”

A hős amazonnak Arany János a Rozgonyiné című balladájában és Jókai Mór egy romantikus, alaposan kiszínezett történetben állított emléket.

*„Lászlóvárott a magyarság
Vala bátorságban.
Híre futott a csatának
Széjjel az országban.
Egy árva szó sem beszéli
Zsigmond győzedelmét;
Mind a világ, széles világ
Rozgonyi Cicellét.”*

Arany János: Rozgonyiné

Cserni Száva lengyel nemes és lovag, aki II. Ulászló lengyel király és Zsigmond magyar király szolgálatában tevékenykedett. 1428. június 12-én, Galambóc ostroma alatt esett el a törökök elleni harcban, halála után lengyel nemzeti hőssé vált.

Jan Alojzy Matejko lengyel festő 1872-78-ban készült „A grunwaldi csata” monumentális festményének (426 x 987 cm) egyik részlete ábrázolja Czarny Zawisza-t. (Forrás: https://pl.wikipedia.org/wiki/Zawisza_Czarny_z_Garbowa#/media/Plik:Zawisza_Czarny_z_Garbowa.JPG)

Czarny Zawisza cirill és latinbetűs kétnyelvű (szerb és lengyel) emléktáblája a galambóci várban

(Fotó: Mályi József 2024. április)

Vittore Pisanello olasz festő:
Luxemburgi Zsigmond

Luxemburgi Zsigmond

*Nürnberg, 1368. február 14. – † Znaim, 1437. december 9.

1378-tól 1388-ig és 1411-től 1415-ig brandenburgi választófejedelem,

1387-től Magyarország és Horvátország királya, 1411-től német király, 1419-től cseh király,

Luxemburgi Zsigmond magyar király,

1433-tól német-római császár,

a hercegi birtokáról elnevezett, német eredetű Luxemburg-ház tagja,

a Galambóci vár ostrománál pontosan 60 éves volt.

Ajánlott irodalom: Pesty Frigyes: A Szörényi bánáság és Szörény vármegye története. Budapest 1878. II. k. 52-55.

(Elérhetősége: <https://real-eod.mtak.hu/1581/2/szrnyibns02pestuoft.pdf>)

Túranapló

Ó-Moldovától átkompoztunk Galambóc városa fölötti Usijébe. Közel 40 perces hajóút 80 lej/autó négy utassal. Galambóc váránál egy, a vár fölé kanyarodó erdei szekérúton indulva, majd jelzetlen ösvényen kimászunk a vár fölötti sziklákra. Onnan pompás kilátás nyílik Galambóc várára, a Moldova-sziget roncsaira és a túloldali Lászlóvárra.

A Galambóci vár a vár fölötti sziklákról fotózva 2015-ben, amikor még felújítás alatt, felállványozva álltak a bástyái. A „Duna-tóban” Lászlóvár előtt magányosan álldogál a „Nagyapó”, a Babakáj-szikla
(Fotó: Mályi József 2015. október)

2019-től már látogatható a felújított vár. A túlsó parton a románok is el kezdték felújítani Lászlóvárat. Kedvező fényviszonyok mellett, a Duna vízében kirajzolódik a néhai Moldova-sziget
(Fotó: Mocsári László 2024. április)

*A 2014 -2019 között felújított vár még a hegy felől
(Fotó: Mályi József 2022. október)*

A sziklákat elhagyva, kissé bátortalanul közelítettünk az elsődleges hírek szerint a Galambóc vár belépőjegyeit busás áron kínáló látogatóközponthoz. Félelmünk alaptalan volt. A zóna II-es belépő 1200.00 RSD (kb.: 2600-2700,- forint). A kasszánál a jegykiadó kisasszony ellenőrzi a lábbeliket, mert a várlátogatás a meredek lépcsőkön némi veszéllyel jár. A várat mindenképpen érdemes meglátogatni.

Az erőd múzeum nyitvatartása (hétfőnként zárva)

Január – február: 10:00 – 14:00 óráig.
Március: 10:00 – 15:00 óráig.
Április: 10:00 – 16:00 óráig.
Május – június: 10:00 – 17:00 óráig.
Július – augusztus: 10:00 – 18:00 óráig.
Szeptember: 10:00 – 17:00 óráig.
Október: 10:00 – 16:00 óráig.
November – december: 10:00 – 14:00 óráig.

Jegyek ára az erődbe

Minden látogatónak, aki belép a Golubac-erőd turisztikai területére, jegyet kell vásárolnia, amely tartalmazza a komplexum belépőjét, az erődöt és a parkolási díjat. A várlátogatás zónákra osztott.

Aktuális részletek: <https://tvrjdjavogolubackig-rad.rs/eng/#tickets>

A Golubac-erőd turisztikai területén drónok használata tilos. Bármilyen más reklámfilm készítéséhez a Belgrádi Köztársaság Kulturális Műemlékvédelmi Intézetének, a Szerb Köztársaság Kulturális és Tájékoztatási Minisztériumának elfogadása, valamint a Golubac Fortress doo-val kötött szerződés szükséges.

*Galambóc vára, amely a szikla élén egyensúlyozva kapaszkodik fölfelé. A vár tövében még látható a sziklába vésett régi út. A még régebbi út – a római hadiút a sziklafal külső oldalán vezetett. A vár oldalába épített – oda nem illő – üvegalutka egy nagy belső előadóteremmel várja a látogatókat
(Fotó: Mályi József 2024. április)*

Lászlóvára

Lászlóvára a Duna balpartján található, szemben Galambóc várával. A korabeli krónikák szerint, Zsigmond királyunk építette 1427–28-ban, miután Jeremija vajda a Magyar Koronát illető Galambóc várát átjátszotta a töröknek. A balul sikerült ostrom után Lászlóváranak őrzését, védelmét 1429 és 1435 között a Német Lovagrendre bízta.

Most itt álljunk meg egy szóra!

Stefan Lazarević (szerbül: Стефан Лазаревић), született: 1374 – meghalt: 1427. július 19. Unokaöccse Brankovics György nagybátyja után 1427 nyarán vette át a kormányzást.

Nyilvánvalóan Lazarević halála után el kellett telnie néhány hónapnak ahhoz, hogy kiderüljön, a Galambóc várát a vár kapitánya – Jeremija vajda – csak váltságdíj fejében hajlandó Zsigmondnak visszaadni, majd miután nem született egyezség, kijátssza a töröknek. Zsigmond akármilyen gyors és jó szervező is volt, 1427 nyarától 1428 áprilisáig, ilyen rövid idő alatt a semmiből nem építhette föl Lászlóvárat. Biztosan állhatott itt is egy korábbi nagyobbacska – római – erőd, amiről nem ismerünk leírásokat.

Lászlóvára Coronini település fölött elhelyezkedő dombtetőn állott. Coronini a nevét Bánát kormányzójáról Johann Baptist Coronini Cronberg-ről kapta. Korábban Váradnak, majd egy ideig Pescari-nak hívták, ami „halászk”-at jelent.

Lászlóvára újjáépítése
(Fotó: Mályi József 2024. április)

Zsigmond vára is átélt néhány ostromot, az 1526-os nagy török támadás után már nem említik a krónikák. A jelenkorban a szerbek nagy várfelújítási lázban égnek, ami hatással van a románokra is. Pár éve hozzáfogtak Lászlóvárának újjáépítéséhez. Reméljük, hogy az Al-Duna mentén mentik még a menthető váraikat.

Coroninitől az Alibég nevű szikla felé haladva kb. 3 km-re egy forrás fölött nyílik a Gaura cu Muscă-barlang, a „legyes lyuk”. Nevezetessége, hogy itt olyan rovarok éltek, amelyek korábban egész szarvasmarha állományokat pusztítottak el és az emberre is veszélyt jelentettek^[4]. Egy legenda szerint Jorgován vitéz megölt itt egy tizenkét fejű sárkányt, melynek egyik lenyiszszantott fejéből születtek a kolumbácsi legyek, amelyek gyakran okoztak kellemetlenséget az Al-Dunán utazóknak.

Coroninitől 5 km-rel lejjebb található (1036 fkm) az Alibég nevű hegy sziklafala. Korábban már említettük a Baross-Szapáry-táblát. Javasoljuk az Al-Duna látogatóinak, ha errefelé járnak, akkor látogassanak el a Romániában található legnagyobb magyar nyelvű sziklafelirathoz, amely Baross Gábornak és az Al-Duna szabályozás legnagyobb magyar mérnöki teljesítményének állít emléket.

4 A Columbus légy (tudományos neve: *Simulium colombaschense*) egy kétszárnyú rovar, amelyet először Giovanni Antonio Scopoli írt le 1780-ban. Ez egy körülbelül 5 mm hosszú rovar, amely nagyon mérgező anyaggal oltja be a szarvasmarhákat és az embereket.

Alibég sziklafal és bele vésve
a Baross-Szapáry-tábla
(Fotó: Mocsári László 2024 április)

XVI. fejezet: Babakáj-szikla a legendák sziklája

- Miléna és Dömötör
- Megmérjük a Nagyapót

Miléna és Dömötör

„Ahol a Duna lassacskán összeszűkül, a hegyek között áll egy szikla; a Babakáj. Kevés olyan hely van még egy a Duna mentén, amely ennyire megragadná az emberi képzeletet. A helybéliek, a hajósok, akik csak egyszer erre hajóztak, az átvonuló seregek és népek, mind hozzáköltöttek valamit a Dunából ujjként kimeredő sziklához. A legendák nagy része elveszett a történelem során, de szerencsére maradt néhány, amely a mai napig velünk él.”

E szavakkal vezeti be Szávoszt-Vass Dániel a Dunai Szigetek Blog szerkesztője a Babakáj-szikla körül keringő legendák közül a legelterjedtebb „Miléna és Dömötör” történetét. Jókai regényében Miléna/Milieva legendáját – kicsit átköltve – Timár Mihály is mesélni kezdi Tímeának a Tatalia-szoroshoz közeledve:

„Amíg Timéa azt a regét hallgatta, hogyan menekült fel a hős Mirkó kedvesével, a hü Milievával a Ljubigája szikla tetejére ott a Duna közepén; hogyan védelte ott menedéke nyaktörő feljárását egyedül egymaga az üldöző Asszán minden zsoldharcosa ellen; hogyan táplálta ott hosszú időn át mindkettőjüket egy kőszáli sas, mely fészékébe ott a sziklatetőn fiainak kecszegődölyvéket hordott, s a martalékokat a szeretők megosztották: ... azalatt a gyermek figyelmét kikerülte a tomboló zaj, mit a rohanó hullám a félelmesen közelítő Ljubigája szikla körül támaszt; nem ért rá előre borzadózni a fehér tajtékat túró hullámok felett, miket a megszorult folyam hány az örvény körül; a hajósok „kecské”-nek hívják a gyapjas hátú hullámokat.”

Szegény Timár Mihály ezúttal sem tudta ki-
elégíteni az ismeretterjesztő vágyát, mert most

sürgősen egy nagy veszélyt kellett elhárítania, amit csak ő, a regény főhőse tudott elhárítani – ez pedig már egy másik mese...

A Babakáj-legendák között felbukkant egy újabb legenda is:

„A Babakáj-szikla az elárasztása előtt 50-re emelkedett ki a vízből...”

Íme a „bizonyíték”.

A Magyar Királyi Folyam-és Tengerhajózási Részvénytársaság korabeli plakátján a Babakáj-szikla mellett elhaladó Erzsébet királynéről elnevezett gőzhajó, szinte eltörpül a „Nagyapó” mellett

(Forrás: https://www.hajoregiszter.hu/tarsasag/belvizi/mftr_magyar_kiralyi_folyam_es_tengerhajozasi_rt/44)

Miléna és Dömötör legendájának leginkább elterjedt változata, teljes terjedelmében a Dunai Szigetek blogjában olvasható:

<https://dunaiszigetek.blogspot.com/2017/02/milena-es-domotor.html>

„Mégmérjük a Nagyapót”

„A butaság ragadós, különösen az interneten, ahol a butaságokat egymásról másolják az emberek. Az Al-Dunán található Babakáj-szikla magasságának kérdése olyan, mint amikor az iskolai dolgozat egyik példájában mindenkinél ugyanaz a rossz válasz bukkan fel. Nem tudni ki kiről másolta...”

Az 50 méteres, pontosabban 160 lábnyi magasság először Hunfalvy János földrajztudosnál bukkan fel 1864-ben, az Al-Duna leírásánál. Azt nem tudni, hogy ő ezt az adatot honnan vette, korábban olvasta máshol, vagy egy nyomdai elírásról lehet szó.

Hunfalvy János: – Baziás alatt a bal parton Divics falu mögött a hegység hátravonul a Dunától, Ó-Moldova előtt előrenyomul, azután újra betér, de a folyam közepén merészen kinyúló, valami 160 láb magas Babakáj-szirt táján ismét kikönyöklik a Dunára s az épen így kinyomuló jobbparti szirttel együtt a medret tetemesen összeszorítja.

– Amennyiben bécsi lábról van szó, átváltva (160*0,31608) 50,57 méteres magasságot kapunk.”

Forrás: Szávoszt-Vass Dániel: Dunai Szigetek, Megmérjük a Nagyapót

Tehát a földrajztudós szerint a Babakáj-szikla **50,57 méter magas**. Ez a magasság egy 15 emeletes panel épületnek felelne meg.

Nézzük meg, hogy Jókai szerint milyen magas lehetett Babakáj-szikla!

„Csak a kis kabin ablakából nézte, hogy vonulnak el egymás után a part mentében az omladozó vártornyok, az ódon, tömör, magányos őrlakok, a Klisszura-völgy erdős szikláit, hogy jönnek szembe a Duna közepén felmeredő sziklaóriások, a zubatagképző treszkováci kő, a harmincöles Babagáj hasogatott oldalával. Azt se kérde, mi története van annak a nyolcszegű vártoronynak, három kisebb torony szomszédjában, miket párkányzatos bástyafal fut körül. Pedig meghallaná akkor a

szép Rozgonyi Cicelle történetét, magyarok királya Zsigmond veszedelmét, magyarok romlását. Az ott a galambóci vár.”

Forrás: Jókai Mór: Az arany ember

Egy bécsi öl = 1,89648 méter. Jókai szerint a Babakáj-szikla 30×1.89648= **56,8944 m magas**. Ez a magasság egy 17 emeletes panel épületnek felelne meg.

Babakáj-szikla keleti irányból fotózva

(Forrás: https://blogger.googleusercontent.com/img/b/R29vZ2xl/AVvXsEjwYUOh3gT9qJ16y6S-G3OCJdVpcxhe2cCRjF3GXpWTe6Uapd21A-CsJkx30igaTmO2uxe4UC5yoJ35k1od_A_6SS-WdR2imz0m0Hmi0yQuSzEEksontp6HCtY-KLPgwpNmULT3_Ru8ComiPJ7/s1600/999_001.jpg)

A szikla teteje ötször magasabb, mint a fotón a szikla baloldali lábánál álló fehér trikós ember.

Ha elfogadnánk azt, hogy a Babakáj-szikla eredeti magassága 50 méter, akkor a mi emberünk 9,6 m magas lenne.

Ha Jókai harmincöles adatát fogadnánk el, akkor a mi emberünk 11,4 m magas lenne.

Meglehetősen pontos adathoz juthatunk akkor, ha jól megnézzük a Dunai Szigetek blogjában megjelent „Miléna és Dömötör legendájának” szövegfolyamába betűzdelte fotók között a „delcampe.net” fotóját, vagyis a fenti fotót, ahol a szikla előtt emberek állnak s a fotót kinagyítva kinyomtatjuk, akkor milliméter pontossággal meg lehet mérni a magasságokat. Ha az atlétatrikós ember magasságát 180 cm-re

vesszük, akkor (az aránypár-számítással) férfi lábától számítva a szikla tetejét 9-9,5 méterben határozhatjuk meg.

Továbbá: a fotón a férfi lábához képest a Duna vize 3 méterrel volt lejjebb. Ha most a szikla kiálló része 6,5-7 méter, akkor a duzzasztás miatt a vízszintemelkedés a Babakáj-sziclánál nem lehet sokkal több, mint 5-6 méter. A néhai Moldova-sziget keleti csücskén keresztül evezve, kiálló facsonkokat kellett kerülgetni. Ha felmászunk a Galambóci vár fölötti sziklákhoz, szerencsés fényviszonyok mellett, kirajzolódik az elsüllyedt sziget kontúrája. Ez pedig azt igazolhatja, hogy a talapzatot, ahol az az ember állt, kb. 2-3 méter víz lepi el.

Egy második, nem légből kapott számítás

Babakáj sziklára kihelyezett táblák:

A felső – „köteles hangjelzést adni”.

A középső – „kötelező rádiótelefonon kapcsolatba lépni a jelzésen feltüntetett csatornán”.

Az alsó – „fokozott elővigyázatosság – veszélyhelyzet, kötelezettség különleges elővigyázat megtartására”

Ezek a hajózást szabályozó jelző táblák általában 60 cm élhosszúságúak. A három tábla együttes magassága 180 cm. Ebből könnyen kiszámítható a sziklatüske magassága (Fotó: Mályi József 2021. augusztus)

„A harmincöles Babagáj hasogatott oldalával.” Babakáj-szikla 1963-ban É-K felől fotózva (Fortepan/ Drobní Nándor)

(Forrás: https://blogger.googleusercontent.com/img/b/R29vZ2xl/AVvXsEiP7K_j2JrhGDrTzIfEI-ZOdUZnnJFrjHUIlifvmRst0SW_gg4O71fUKkPk0MT3s2mOzI9IdpaALxfw_EwHGJlqfPKK6Hp-BiC3L915legxa5GIKC73hwK8647rP-zT0KaQX-VGKcViteh3YXp4tbl8RGDI_ClnbQkVjuOsSLQv4AkzG9NSPM7OIHHexX5MN6qe/s5594/fortepan_75275_2.jpg)

A „kétujjú” Babakáj-szikla egyik ujjá valamikor lehasadt. Senki sem tudja mikor és hogy a törmeléke hova lett. Háttérben a Galambóci vár. Annyi bizonyos, hogy a 20 dm-nél mélyebb merülésű hajókkal veszélyes a sziklatüske közvetlen közelében hajózni (Fotó: Mályi József 2021. augusztus)

„Hosszas tárgyalások és előkészítő munka után megszületett az 1894. évi XXXVI. törvénycikk, a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság alakításáról és állami segélyezéséről”

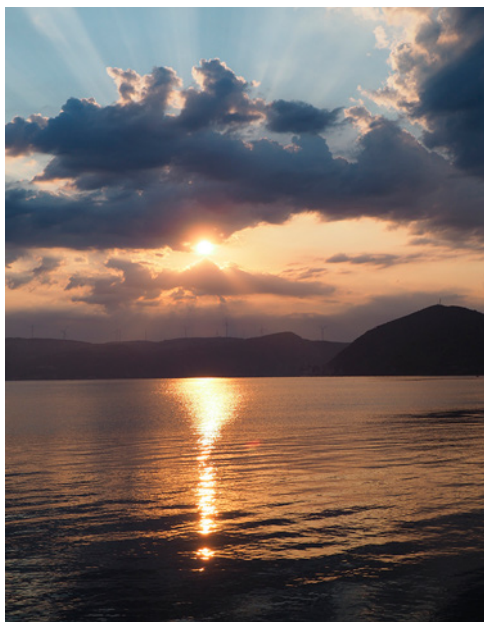
„Az új hajózási vállalat és az állam viszonyát, a társaság magyar érdekekből adódó kötelezettségeit meghatározó törvény alapján kerülhetett sor a Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság (MFTR) alapító közgyűlésére 1895. január 24-én. A vállalat alapítást 10 millió forint alaptőkével (fele részvény, fele elsőbbségi kötvény) a Magyar Általános Hitelbank és a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank finanszírozta. A társaság részére a 20 évre kötött államszerződés évi 400.000 forint állami támogatást biztosított.

Az MFTR átvette a MÁV hajóit, fokozatosan megszerezte számos kisebb vállalat – közöttük az 1865-ben alapított Győri Gőzhajózási Társaság – járműveit és gyors ütemben építtetett új hajókat is,

főleg Újpesten. A társaság egymás után indította be járatait, tevékenységét rövidesen az egész Dunára és hajózható mellékfolyóira kiterjesztette, komoly konkurenciát támasztva a DDSG-nek.

Az MFTR hajói 1895 és 1917 között éves átlagban 595 ezer utast és 557 ezer tonna árut szállítottak. 1918-ban 38 személyszállító és 54 áruszállító gőzhajóval, valamint 389 uszályval és két tankuszállyal rendelkezett. A folyamatos fejlődés az első világháború kitörése után lelassult, majd a vereség következtében megtört. A háborút lezáró békeszerződések feltételei súlyos csapást mértek a vesztes hatalmak hajózási vállalataira, így a MFTR-re is. Jótétel címen éppen a legújabb, legjobb egységeit vették el tőle, amelyek – a versenyfeltételeket is súlyosbítva – az utóállamok konkurens hajózási vállalatainak birtokába kerültek.”

Forrás: https://www.hajoregiszter.hu/tarsasag/belvizi/mftr_magyar_kiralyi_folyam_es_tengerhajozasi_rt/44

Hajnali ébredés Galambócon
(Fotó: Mályi József 2021. augusztus)

*Vitorlásparadicsom a Duna-tavon, az elárasztott Moldova-sziget fölött
(Fotó: Mályi József 2021. augusztus)*

*Az Al-Duna képes története itt véget ért. Köszönjük, hogy idáig velünk tartott a Tisztelt Olvasó!
(Fotó: Mocsári László, 2024. április)*